

Posudek oponenta diplomové práce

BC. ZDENĚK STRÁNSKÝ:

NÁRODNĚOSVOBOZENECKÝ BOJ ZAMBIE, BOTSWANY A KENI

Předkládaná diplomová práce se zabývá na první pohled nepříliš aktuálním tématem národněosvobozeneckého boje Zambie, Botswany a Keni. I u takového tématu jsem si však na první pohled dokázal představit vcelku zajímavé variace, které by jej učinily velmi zajímavým a přínosným pro naše poznání – např. aktualizací skrze současné mezinárodní vztahy, dnes silný fenomén dekolonizace myslí, cancel culture atd. Bohužel však musím hned z kraje konstatovat, že tato diplomová práce ani jednu z takovýchto variací nenabízí a zůstává tak kompilátem již notoricky známých faktů.

Mé obavy se začaly odvíjet již od druhé věty úvodu, když mi autor neopomněl sdělit, že „*důvod pro výběr zkoumání tohoto tématu není náhodný*“ (s. 7). Výběr tématu přeci z definice nemůže být ničím náhodným, ale musí být veden relevancí tématu a stavem jeho dosavadního zpracování v odborné literatuře. Tyto obavy se následně stupňovaly – autor nevysvětluje metodu výběru zkoumaných zemí, což je velmi podstatná slabina, zvláště když se autor hlásí k indukční logice založené mj. na Millových metodách shody a rozdílu. Ostatně autor se celkově vysvětlením metody své práce příliš netrápí a omezuje se na obecné formulace. To má pak zásadní vliv na kvalitu a relevanci zjištění celé práce. Chybí jasně definovaná a navzájem oddělená komparační kritéria, kterými by autor posuzoval zkoumané země, dokázal přes ně převádět odlišné kontexty a dojít tak ke kauzalitě, kterou přitom explicitně chce hledat. Práce zkrátka měla být pojata jako komparativní případová studie se vším náležitým aparátem, který je nutný ke smysluplné analýze.

S tím je velmi úzce spojena otázka teoretického rámce, který v přísném slova smyslu práce nemá. To, co autor nazývá teoretickou kapitolou, je ve skutečnosti epizodický popis historického procesu, ve kterém není jasně popisovaná kauzalita (struktura), která by obecně fungovala. Namísto toho se dozvíme, že někdy probíhala dekolonizace násilně, jinde nenásilně atd. Namísto jasně daného teoretického rámce se jedná o další kontextuálně-deskriptivní kapitolu. Shrnutí navíc připomíná spíše zápis o probrané látce do třídnice (*dozvěděli jsme se to a to, naučili jsme se to a to atd.*). V odborné práci by shrnutím teoretické kapitoly měl být jasným teoretickým rámcem práce, z něhož by se v případě komparativní případové studie abstrahovala

ona kritéria komparace, která by současně byla úzce spojena s hypotézami práce a tím i s výzkumnými otázkami. To vše přitom musí být výsledkem **důsledné rešeršní činnosti**. Patrně v tomto spočívá hlavní problém předkládané diplomové práce, což je patrné již v úvodu, kde zcela chybí pasáž, jež by se zpracováním tématu v odborné literatuře zabývala. Pokud by to autor učinil, patrně by si nevybral pro svoji práci otázku, na kterou odborníci nesčetněkrát odpověděli v minulosti – a sice „*Jaký vliv má počet bělošského obyvatelstva a jeho poměr vůči černošskému obyvatelstvu na proces získání politické nezávislosti?*“ Stačí se na toto téma podívat v jakékoli vědecké databázi a zavalí nás tisíce studií zabývajících se přímo tímto či úzce příbuzným tématem. Vliv osadnického charakteru kolonií na jejich dekolonizaci je dokonce i předmětem výuky v rámci základních afrikanistických kurzů. Neříkám, že prostor k nacházení nových zjištění chybí, to rozhodně ne. Jen by musel být odvozen právě od kvalitní rešeršní činnosti a metodologické „znělosti“ takového výzkumu. Opět, ani jedno tato práce bohužel nepředstavuje.

Deklarovaným vrcholem výzkumu je vliv demografického složení na podobu dekolonizace. Autor přitom tvrdí, že „*z demografického pohledu se jeví jasná korelace mezi množstvím Evropanů usazených na území a využití násilí v cestě za získáním nezávislosti.*“ (s. 69). Bohužel však žádnou takovou **korelaci** autor neprokazuje. A to jednak s ohledem na příliš málo „záchytných bodů“ měření (čtyři údaje na 40 let), tak především s ohledem na to, že autor k danému výsledku nedospívá korelační metodou, ale jen tím, že si vybere dvojici měření, kterou však nedá do kontextu celého vzorku. Tvrdí tak kupříkladu, že v Keni a v Zambii žilo více Evropanů než v Botswaně a jelikož se i v Zambii objevovaly případy násilí, existuje zde „jasná korelace“. Pokud by však něco takového chtěl skutečně tvrdit, musel by se zabývat tím, proč v Zambii, kde je mnohem více Evropanů (absolutně i relativně), nedochází také k mnohem většímu násilí. Srovnávat násilnosti v Zambii s povstáním Mau Mau je zcela nemístné a pro mnohé Keňany by bylo i navýsost urážlivé. Odvozovat něco smysluplného od tempa růstu by si žádalo mnohem hlouběji zohlednit historický kontext těchto změn. Zjištění, že násilí hrálo roli významného urychlovače boje o nezávislost (s. 69), je pak poněkud banální.

Vedle těchto dle mého názoru zásadních slabin se pak v textu objevuje ještě celá řada velmi povrchních, nepřesných či zavádějících formulací, u kterých nadto autor neuvádí zdroje (např. „*Československo netoliko odlišné od afrických společností stran zisku nezávislosti*“ na s. 7, autorovo podání rozdílného pojetí občanství ve Francii a v Česku na s. 19 a tak dále). Rovněž autorova definice kolonialismu není ve vztahu k Africe nejhodnější, neboť tam se kolonialismus začíná fakticky projevovat až v průběhu zejména druhé poloviny 19. století, do té doby byla

Afrika pro Evropu „externí arénou“, jak už psal I. Wallerstein. S ohledem na dané téma bych místo toho čekal mnohem hlubší analýzu těch aspektů kolonialismu, které mohly mít vliv na formu dekolonizace, a které by tak mohly do jisté míry kontrolovat vliv demografie.

Tím se dostávám k formální stránce práce. Fakt, že autor čísluje všechny strany nepovažuji za tak zásadní, jako jsou často chybějící odkazy na zdroje, a to i tam, kde je to v odborném textu nutností a kde tím autor musí prokázat znalost pokrytí problematiky v odborné literatuře (např. když na s. 12 píše: „*Někteří by s tímto nesouhlasili a byli by schopni účinně argumentovat*“, ale žádné konkrétní autory neuvádí). Znepokojivě působí i přílišné vycházení z jediného zdroje (zejm. Poláček 1980) a odlišný zápis odkazů na zdroje, třeba i v rámci jedné strany (např. „Anderson D., 2005, část Carrots and Sticks 7. kapitoly“ vs. „Thompson, 2015, str. 73-77“). V práci se vyskytují chyby v interpunkci či v psaní místopisných termínů (např. Tanganyika). Rovněž termín „kmen“ by měl autor při nejmenším opatřit poznámkovým aparátem – ovšem ten autor v celé práci vůbec nevyužívá.

Po stylistické stránce musím bohužel konstatovat, že autor užívá místy až příliš květnatý jazyk („*Londýn byl prodchnut strachem...*“ s. 62 atd.), který kontrastuje s celkovou povrchností jeho výzkumu. Často tak zabíhá do přílišných detailů, jež nejsou relevantní pro dané téma. Současně však nemá problém vložit přímou citaci na půl strany (s. 14), kterou by bylo velmi snadné parafrázovat. A hlavně, pro diplomovou práci by se slušelo jít i za takovato učebnicová shrnutí britské nepřímé správy a popsat ji více do hloubky, notabene pokud si autor zvolil téma, které po tom přímo volá (např. rozdělování na přímo ovládané kolonie a protektoráty atd.).

Tím však nechci říci, že by stylistická úroveň textu byla špatná – právě naopak, je velmi dobrá! Avšak v kontrastu s povrchností výzkumu působí dojmem značného, avšak po hříchu promrhaného potenciálu. A tak lze popsat v podstatě celou práci. Autor v ní jistě prokázal dostatečné dovednosti k tomu, aby práce byla navržena k obhajobě a na diskusi při ní se upřímně těším (čímž pádem práci samozřejmě **doporučuji k obhajobě**). Doufám, že tuto kritiku, jež místy může působit zdrcujícím dojmem, vezme jako pokus o kritiku konstruktivní, která naznačuje, jak by to případně šlo dělat lépe. Ostatně takový je nelehký úděl oponenta, chvály se mu jistě dostalo od vedoucího práce...

V Českém Meziříčí 15. 1. 2024

Mgr. Jan Prouza, Ph.D.